

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 05.12.2012, sp. zn. 24 Co 261/2012, ECLI:CZ:KSHK:2012:24.CO.261.2012.1

Číslo: 6/2014

Právní věta: Nároku na příspěvek na výživu rozvedeného manžela obsaženého v platné a účinné dohodě uzavřené podle § 24a odst. 1 písm. a) zák. o rod. se lze úspěšně domáhat v soudním řízení. Nastane-li po uzavření dohody podle § 24a odst. 1 písm. a) zák. o rod. změna poměrů, může se kterýkoliv z rozvedených manželů domáhat změny dohody ve smyslu § 99 odst. 1 zák. o rod.

Soud: Krajský soud v Hradci Králové

Datum rozhodnutí: 05.12.2012

Spisová značka: 24 Co 261/2012

Číslo rozhodnutí: 6

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Manželství - rozvod, Smlouva, Výživné, Změna poměrů

Předpisy: § 24a odst. 1 písm. a) zák. o rod.

§ 92 odst. 1 zák. o rod.

§ 98 odst. 1 zák. o rod.

§ 99 zák. o rod.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem ze dne 29. 11. 2011 (ve znění opravného usnesení ze dne 17. 2. 2012) uložil O k r e s n í s o u d v Rychnově nad Kněžnou žalovanému, aby s účinností od 28. 12. 2010 platil žalované na výživu rozvedené manželky částku 6000 Kč měsíčně, splatnou vždy do 25. dne v měsíci předem (výrok I), zamítl žalobu v té části, v níž se žalobce domáhal, aby výživné rozvedené manželce bylo určeno ve výši 4000 Kč měsíčně s účinností od 28. 12. 2010 (výrok II), a rozhodl, že dlužné výživné za dobu od 28. 12. 2010 do 30. 11. 2010 činí 16 613 Kč je žalobce povinen zaplatit žalované do tří měsíců od právní moci rozsudku (výrok III). O nákladech řízení rozhodl okresní soud tak, že žádný z účastníků nemá na jejich náhradu právo (výrok IV).

Okresní soud tak rozhodl o žalobě podané dne 28. 12. 2010, již se žalobce domáhal snížení svého příspěvku na přiměřenou výživu rozvedené manželky, sjednaného ve smlouvě účastníků ze dne 25. 6. 2010 o vypořádání vzájemných majetkových vztahů pro dobu po rozvodu dle § 24a odst. 1 písm. a) zák. o rod., ve které se žalobce zavázal přispívat na výživu žalované pro dobu po rozvodu manželství částkou 9000 Kč. Požadoval, aby tento příspěvek na výživu žalované byl snížen na částku 4000 Kč měsíčně, neboť jeho dohodnutou výši není schopen nadále platit. Žalovaná se snížením příspěvku nesouhlasila a zdůraznila, že na rozvod manželství přistoupila jen kvůli závazku žalobce, že jí zajistí bydlení a bude též vyplácet dohodnutý příspěvek na výživu. Pečuje nadále o těžce zdravotně

postiženou dceru účastníků, která nemůže nastoupit do školy a musí se vzdělávat doma, a z tohoto důvodu nemá žalovaná jiný zdroj obživy. Od uzavření smlouvy mezi účastníky žádné podstatné změny v jejich poměrech nenastaly.

Okresní soud vyšel ze zjištění, že manželství účastníků bylo rozvedeno jeho rozsudkem ze dne 25. 6. 2010, který nabyl právní moci dne 25. 6. 2010, přičemž šlo o rozvod dle § 24a zák. o rod. Žalobce je podle rozsudku ze dne 28. 7. 2009 povinen platit k rukám žalované výživné pro nezletilou dceru účastníků V. Č. v částce 5000 Kč měsíčně. Ve smlouvě o vypořádání vzájemných majetkových vztahů a práv a povinností společného bydlení pro dobu po rozvodu ze dne 25. 6. 2010, účastníci sjednali, že žalovaná bude bydlet na adrese J. 847, V. v bytě č. 847/0, jehož vlastníkem je žalobce, který tento byt žalované současně pronajal na dobu neurčitou nájemní smlouvou uzavřenou téhož dne. Účastníci se dále dohodli, že žalobce bude počínaje právní mocí rozvodového rozsudku platit žalované jako příspěvek na výživu rozvedené manželky částku 9000 Kč měsíčně, a to spolu s běžným výživným na dceru. Dne 25. 6. 2010 uzavřeli účastníci také smlouvu o nájmu bytu, kterou žalobce přenechal žalované na dobu neurčitou do užívání bezbariérový byt č. 847/0, a to za nájemné ve výši měsíčního předpisu pevných a zálohových plateb spojených s užíváním bytu určených správcem domu (v době uzavření smlouvy šlo o 6055 Kč měsíčně). V roce 2010 dosahoval žalobce průměrného měsíčního čistého výdělku 24 280 Kč, za období leden až říjen 2011 to bylo 27 503 Kč. Žalovaná pobírala v měsících leden až listopad 2011 sociální příplatek a příspěvek na bydlení v průměrné měsíční výši 4637 Kč. Žalovaná celodenně pečuje o dceru V., jíž je vyplácen příspěvek na péči v částce 11 000 Kč měsíčně, neboť je považována za osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni IV. (úplná závislost), protože potřebuje každodenní pomoc nebo dohled při více než 20 úkonech péče o vlastní osobu. S péčí o dceru žalobce žalobkyni nijak nepomáhá, od února 2011 jí platí příspěvek na výživu rozvedené manželky jen ve výši 4000 Kč měsíčně. Pokud žalobce nabízel žalované jiné nájemní byty, nemohla je přijmout, neboť šlo vždy o nájmy na dobu určitou. Žalobce žije s přítelkyní a jejími dětmi ve starším domku, který zakoupila jeho sestra zčásti z prostředků získaných hypotéčním úvěrem, zčásti za peníze zaplacené žalobcem, které ovšem žalobce získal také úvěrem. Žalobce tento dům postupně rekonstruuje, jeho sestra přislíbila, že později mu polovinu domku převede. Jiný příjem než ze zaměstnání žalobce nemá.

Po právní stránce posoudil okresní soud věc dle ustanovení § 92 odst. 1 zák. o rod. Měl za to, že ustanovení § 98 odst. 1 zák. o rod. vylučuje, aby bylo žalováno na plnění ze smlouvy účastníků, a proto ani nelze rozhodovat o snížení výživného dohodnutého mimosoudně. V situaci, kdy žalobce odpírá plnění dohodnutého výživného, je nutno jeho výši rozhodnutím soudu určit. Žalovaná z důvodu péče o postiženou dceru není schopna sama se živit, a proto je přiznání příspěvku na výživu rozvedené manželky na místě. Zjištěným poměrům účastníků se zřetelem k zákonným hlediskům vymezeným v ustanovení § 96 odst. 1 zák. o rod. odpovídá dle názoru okresního soudu právě příspěvek na výživu ve výši 6000 Kč měsíčně. Okresní soud měl dále za to, že od uzavření smlouvy z 25. 6. 2010 došlo ke změně v poměrech účastníků v tom, že žalobce svou vyživovací povinnost částečně plní tím, že žalované a dceři umožňuje bydlení ve svém bytě bez placení tzv. „čistého nájemného“. Okresní soud rozhodl také o zaplacení dluhu na výživném. Nákladový výrok odůvodnil ustanovením § 150 o. s. ř.

Proti rozsudku podali oba účastníci odvolání.

Žalobce vytýkal okresnímu soudu, že dospěl k nesprávným skutkovým zjištěním a věc i po právní stránce nesprávně posoudil. Příspěvek ve výši 6000 Kč totiž považuje za nepřiměřený. Zdůraznil, že žalovaná jakožto rozvedená manželka nemá nárok na stejnou hmotnou a kulturní úroveň jako za doby trvání manželství. Žalované zajistil bydlení, za které nemusí platit tzv. čisté nájemné, oproti tomu žalobce si musel své bydlení zajistit sám. Žalovaná má spolu s dávkami a výživným na dceru k dispozici celkem 27 000 Kč měsíčně, vzhledem ke zdravotnímu stavu dcery nebude patrně nikdy pracovat. Péče o dceru je náročná, ale výše příspěvku musí odpovídat možností žalobce. Navrhl,

aby odvolací soud rozsudek okresního soudu změnil a určil, že žalobce je povinen platit žalované s účinností od 28. 12. 2010 příspěvek na výživu rozvedené manželky ve výši 4000 Kč měsíčně.

Žalovaná namítala zejména, že právní posouzení věci okresním soudem je nesprávné. Okresní soud dle jejího názoru posoudil věc tak, že smlouva účastníků z 25. 6. 2010 v části, v níž dohodli výživné, přestala hned následujícího dne platit, a bylo na ní, aby příspěvek na výživu zažalovala. Takový právní názor však není správný. Sama považuje uvedenou smlouvu za platnou a také plnění výživného dle této smlouvy u okresního soudu uplatnila. O její žalobě však dosud rozhodnuto nebylo. Žalovaná vyslovila přesvědčení, že právní názor okresního soudu je poplatný judikatuře a literatuře pocházející z doby před rokem 1998, kdy bylo do zákona o rodině zařazeno ustanovení § 24a. Plnění povinností účastníků vyplývající z uzavřené smlouvy by mělo být vymahatelné. Pro snížení příspěvku na výživu nejsou žádné důvody, protože od uzavření dotčené smlouvy k žádným změnám v poměrech účastníků nedošlo. Změna poměrů nemůže spočívat ani v zajištění bydlení, neboť žalovaná platí žalobci za byt stejnou částku, jakou by měl platit on sám. Navrhla, aby odvolací soud rozsudek okresního soudu změnil a žalobu zamítl, případně, aby výživné stanovil ve sjednané částce 9000 Kč měsíčně.

K r a j s k ý s o u d v H r a d c i K r á l o v é rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu žalobce zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Krajský soud po zjištění, že obě odvolání jsou přípustná (§ 201 o. s. ř.), obsahují všechny podstatné náležitosti (§ 205 o. s. ř.) a jsou podána osobami oprávněnými a včas (§ 201 a § 204 o. s. ř.), přezkoumal při nařízeném jednání (§ 214 odst. 1 o. s. ř.) rozsudek okresního soudu i jemu předcházející řízení v mezích, v nichž se odvolatelé domáhali jeho přezkoumání (§ 212 o. s. ř.), aniž byl vázán důvody, které byly v odvolání uplatněny (§ 212a odst. 1 o. s. ř.). Dospěl k závěru, že odvolání žalované je opodstatněné.

Krajský soud předně shledal, že řízení před soudem prvního stupně nebylo postiženo žádnou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Okresní soud též správně zjistil skutkový stav věci, a to v rozsahu potřebném pro rozhodnutí o žalobě. Na jeho odůvodnění, pokud jde o skutková zjištění, krajský soud odkazuje.

Krajský soud však musel přisvědčit žalované v názoru, že okresní soud věc po právní stránce nesprávně posoudil.

Podle ustanovení § 24a odst. 1 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, jestliže manželství trvalo alespoň jeden rok, manželé spolu nejméně šest měsíců nežijí a k návrhu na rozvod se druhý manžel připojí, má se za to, že podmínky uvedené v ustanovení § 24 odst. 1 jsou splněny. Soud nezjišťuje příčiny rozvratu a manželství rozvede, jsou-li předloženy

- a) písemné smlouvy s úředně ověřenými podpisy účastníků upravující pro dobu po tomto rozvodu vypořádání vzájemných majetkových vztahů, práva a povinnosti společného bydlení a případnou vyživovací povinnost, a
- b) pravomocné rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu.

Podle ustanovení § 92 odst. 1 zák. o rod. rozvedený manžel, který není schopen sám se živit, může žádat od bývalého manžela, aby mu přispíval na přiměřenou výživu podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Nedohodnou-li se, rozhodne soud o výživném na návrh některého z nich.

Podle ustanovení § 98 odst. 1 zák. o rod. se právo na výživné nepromlčuje. Lze je však přiznat jen ode dne zahájení soudního řízení; u výživného pro děti i za dobu nejdéle tří let zpět od tohoto dne.

Podle ustanovení § 99 odst. 1 zák. o rod., změní-li se poměry, může soud i bez návrhu změnit dohody a soudní rozhodnutí o výživném pro nezletilé děti. Dojde-li k zrušení nebo snížení tohoto výživného za minulou dobu, spotřebované výživné se nevrací. Podle ustanovení § 99 odst. 2 zák. o rod., nejde-li o výživné pro nezletilé děti, může dojít ke změně nebo k zrušení pouze na návrh.

Zásadní právní otázkou, kterou je nutno v řízení o projednávané věci řešit, je otázka právního významu dohody účastníků o vyživovací povinnosti žalobce vůči žalované, obsažené ve smlouvě, kterou účastníci uzavřeli v souladu s ustanovením § 24a odst. 1 písm. a) zák. o rod., a která tvořila podklad pro rozvod jejich manželství. Zda totiž uvedená smlouva tvoří právní titul pohledávky oprávněné osoby na příspěvek na výživu rozvedeného manžela, podle kterého je možno s úspěchem takovou pohledávku uplatnit v soudním řízení žalobou na plnění. Okresní soud na tuto otázku podává negativní odpověď s poukazem na právní úpravu zahrnutou v ustanovení § 98 odst. 1 zák. o rod. Okresnímu soudu lze přisvědčit v tom, že při použití přísně jazykového výkladu daného ustanovení lze dospět k právním závěrům formulovaným v odůvodnění napadeného rozsudku. Takovýto výklad daného zákonného ustanovení však krajský soud nesdílí.

Ustanovení § 98 odst. 1 zák. o rod. je totiž nutno vykládat i ve vztahu k dalším zákonným ustanovením, a to v daném případě zvláště se zřetelem k ustanovení § 24a odst. 1 písm. a) a § 92 odst. 1 zák. o rod. Z těch lze nepochybně dovodit, že má přednost dohoda účastníků o výživném, která je výrazem obecně stanovené vyživovací povinnosti, tedy zejména kdo a komu z bývalých manželů a v jaké výši bude příspěvek na výživu rozvedeného manžela platit. To zcela zjevně plyne i z druhé věty ustanovení § 92 odst. 1 zák. o rod., který umožňuje soudní rozhodování o výši příspěvku jen za předpokladu, že se účastníci nedohodnou. Byla-li taková dohoda platně uzavřena, zvláště pak v podobě smlouvy dle ustanovení § 24a odst. 1 písm. a) zák. o rod., lze v právním státě jen stěží dovozovat, že plnění takové dohody není uplatnitelné u soudu. V důsledku právního názoru zastávaného okresním soudem by se pohledávka na příspěvek na výživu dle uzavřené smlouvy stala pouhou pohledávkou naturální, jejíž plnění by sice věřitel (žalovaná) mohl od dlužníka (žalobce) požadovat, nicméně by jej nemohl s úspěchem uplatnit v soudním řízení. V takovém případě by pak oprávněná osoba při jakémkoliv prodlení osoby povinné s plněním byla nucena ihned svůj nárok uplatnit u soudu, a to žalobou o určení výživného, o níž by soud rozhodoval bez ohledu na obsah smlouvy, přitom však by do podání žaloby osoba oprávněná nárok na výživné ztrácela. Lze souhlasit s žalovanou, že takovýto právní názor v podstatě popírá význam a účel dohody o vyživovací povinnosti dle ustanovení § 24a odst. 1 písm. a) zák. o rod.

Krajský soud dále podotýká, že výklad ustanovení § 98 odst. 1 zákona podaný okresním soudem není ani ústavně konformní. K problematice naturálních pohledávek se vyjádřil Ústavní soud ČR v nálezu ze dne 12. 7. 2011, sp. zn. [II. ÚS 231/10](#). V něm se uvádí (odstavce 31 a 32 jeho důvodové části): „Naturální pohledávky nejsou s úspěchem soudně vynutitelné z toho důvodu, že pro jejich povahu tu není dán tak intenzivní veřejný zájem na tom, aby jim byla poskytována soudní (právní) ochrana; u části naturálních pohledávek jde o důvod spočívající v upřednostnění principu ochrany právní jistoty, u části v tzv. aleatornosti – odvážnosti spojené s prvky náhodnosti a nejistoty, s neuváženým rizikem. ... Vznik naturální pohledávky ve skutečnosti tkví ve stanovení specifických případů, v nichž dojde k odmítnutí poskytnutí mocenského aparátu státu k vymožení jinak po právu existující pohledávky. Takové odmítnutí musí vycházet ze zákona a musí racionálně odůvodňovat oprávněnost, spravedlivost, užitečnost a účelnost takového přístupu; zejména nesmí být v kolizi s principem vhodnosti, potřebnosti a přiměřenosti.“ Výklad o nevynutitelnosti plnění smlouvy o vyživovací povinnosti uzavřené dle ustanovení § 24a odst. 1 písm. a) zák. o rod. by dle názoru krajského soudu nebyl v souladu s principy zmiňovanými Ústavním soudem. Naopak by vedl k právní nejistotě a k faktické ochraně smluvní strany, která své smluvní povinnosti neplní, případně plní jen v omezeném

rozsahu, a potažmo též k oslabení základního principu, že smlouvy mají být dodržovány (*pacta sunt servanda*). Není tudíž veřejný zájem na tom, aby plnění takové smlouvy byla odpírána soudní ochrana.

Krajský soud tedy na základě výše uvedených argumentů dospívá k závěru, že zmiňovaná smlouva, upravující výši příspěvku na výživu rozvedené manželky, je ve světle ustanovení § 92 odst. 1, věty druhé, zák. o rod. způsobilým titulem pro podání žaloby na plnění. Při podání žaloby o zaplacení výživného nesplněného v souladu se smlouvou pak soud není vázán ustanovením § 98 odst. 1 zák. o rod. v tom smyslu, že výživné lze přiznat za dobu jen ode dne zahájení řízení. Toto pravidlo se uplatní jen na případy, kdy výše příspěvku na výživu nebyla upravena smlouvou uzavřenou dle ustanovení § 24a odst. 1 písm. a) zák. o rod..

Příspěvek na výživu rozvedeného manžela, jehož výše byla sjednána v takové smlouvě, lze snížit či zvýšit, a to v souladu s ustanovením § 99 odst. 1 a 2 zák. o rod. Tato ustanovení totiž zakládají možnost změny nejenom soudních rozhodnutí o výživném, ale též uzavřených dohod. Správnost tohoto názoru nepřímou podporuje i stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. [Cpjn 19/2007](#) (publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 53/2010). Toto stanovisko řeší otázku, kdy taková smlouva obsahuje ujednání negativní (tj. že výživné není požadováno, či ujednání obdobné). Pro tento případ dospívá k závěru, že po rozvodu manželství může dojít ke změně poměrů, a proto má smlouva účinky „*cum clausula rebus sic stantibus*.“ Změní-li se tedy poměry (§ 99 odst. 2 zák. o rod.), může se rozvedený manžel u soudu domáhat žalobou, aby mu bývalý manžel přispíval na přiměřenou výživu podle ustanovení § 92 odst. 1 zák. o rod. Pokud Nejvyšší soud vztahuje výhradu změny poměrů ke smlouvě rozvedených manželů s negativním obsahem, pak tu není rozumný důvod, který by vylučoval obdobný přístup i pro případ, kdy příspěvek na výživu ujednaný byl. V případě změny poměrů se tedy lze úspěšně domáhat změny smlouvy o výživném, a to ať již v podobě zvýšení, snížení či zrušení výživného.

V projednávané věci žalobce takovou žalobu podal. Navrhuje, aby příspěvek na výživu původně stanovený smlouvou účastníků z 25. 6. 2010 na částku 9000 Kč měsíčně byl ode dne zahájení řízení snížen na 4000 Kč měsíčně. K žádné podstatné změně poměrů v okolnostech významných pro stanovení příspěvku na výživu však v projednávané věci v době od 25. 6. 2010 (tj. ode dne uzavření smlouvy i od právní moci rozvodového rozsudku) nedošlo. Žalobce nadále dosahuje srovnatelného měsíčního příjmu, žalovaná stále pečuje o postiženou dceru účastníků. Nelze souhlasit s názorem okresního soudu, že k podstatné změně došlo v bytových poměrech žalované. Tak tomu nemůže být, neboť součástí smlouvy dle ustanovení § 24a odst. 1 písm. a) zák. o rod. byla i dohoda o bydlení účastníků a téhož dne byla uzavřena mezi účastníky smlouva o nájmu bytu. Změna poměrů tedy nemůže spočívat v tom, že žalobce přenechává svůj byt k bydlení žalované bez placení tzv. „čistého nájemného,“ neboť tento stav tu byl již v době, kdy výše příspěvku byla mezi účastníky dohodnuta a kdy jejich manželství bylo rozvedeno. Nenastala-li změna poměrů ve smyslu ustanovení § 99 odst. 1 zák. o rod., pak není důvodem pro snížení výživného ani jeho případná nepřiměřenost. Bylo totiž na žalobci, aby při uzavírání smlouvy zvážil, jaká částka je pro něho přiměřená. V této souvislosti nelze přehlédnout ani to tvrzení žalované, že svůj souhlas s rozvodem manželství vyslovila právě proto, že se žalobce zavázal k placení příspěvku na výživu v dohodnuté výši.

Na základě výše uvedeného tedy krajský soud rozsudek okresního soudu změnil a žalobu o snížení příspěvku na výživu rozvedené manželky v plném rozsahu jako nedůvodnou zamítl (§ 220 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).